

**Conciones siue Conceptvs Theologici Ac Prædicabiles R.
D. Petro Bessæi SS Theol. Doct. Reg. Galliar. Oratoris**

De Sanctorum Festiuitatibus Anni totius, & aliis solemnitatibus - Opvs
Novvum, Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue] Scriptoribus
plenißimum, cum occurentium fidei controuersiam tractatione Editio
Qvinta. Nvnc Demvm Integre Svppletæ, Concionibvs Per Octauam Vener.
Sacramenti ...

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1629

In Festo S. Martini Episcopi Et Confessoris.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56262](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56262)

pro nobis omnibus intercede, nostras quoque Deo orationes representa, ac pro nobis apud Altissimum obtine, ut postquam fidele hic ei obsequium præstiterimus, teque qui ei carus es, debito honore profecuti fuerimus; ex hac vita in æternam ingredi mereamur, ad quam nos conducatur Pater, & Filius ac Spiritus S. Amen.

IN FESTO S. MARTINI EPISCOPI ET CONFES-
SORIS.

Partitio.

1. *Quales esse oporteat Episcopos?*
2. *De S. Martini statu militari & admiranda charitate.*
3. *De eius eremitico Monachatu.*
4. *De Mundi statu & contemptu.*
5. *De fuga mundi bonoq; statu monastici.*
6. *De Episcopatu S. Martini pauperis.*
7. *De inuito Sancti Martini zelo ac fortitudine.*

O virum ineffabilem, nec labore victum, nec morte vincendum; qui nec mori timuit, nec viuere recusauit!

FIGVRA.

Gm. 11.

ABRAM Patriarcha statim ut à Deo Avocatus fuit, patriam suam, cognationem, ac domum paternam deseruit & in regionem alienam profugus secessit, in qua varijs laboribus afflictus, ac grauissimas ærumnas perpeffus est. Cum oculos in Sanctum Martinum eiusque vitam conijcio, simile quid videre mihi videor. Contemplor enim eum, instar Abrahamæ, ad Dei inspirationem, e castris sese propipientem, vitam militarem, amicos, domum paternam & consanguineos deserentem, & in aliam muadi regionem, in vastam scilicet solitudinem secedentem, in qua varijs exercetur molestijs, innumeros subit labores ac miseriarum iliadem experitur. Magnus Pa-

triarcha fuit Abraham ac multarum gentium parens. Porro similitudinibus hæc in hærens, eius hodie vitam, virtutes, res gestas, merita & quidquid de eo refertur, mox dicendo prosequar, si paraclito Spiritui visum fuerit coepris, & gloriosissimæ Virgini auxilio suo succurrere. Atque adeo omnes eam Angelica salutatione compellemus.

AVE MARIA.

Ingenij ac doctrinæ princeps Plato tum ^{Platonis} demum beatas fore resp. dicebat si aut Philo- ^{sententia.} sophi eas regerent, aut qui iisdem præessent Philosophiæ incumberent. Quod summus ille Philosophus de rebus publicis ac ciuicatis. hoc ipse multo scitius de Ecclesijs quædam dicere: eas tum demum felices, ac beatas dicas, cum à doctis, & probis Pastoribus, virisque Philosophicis gubernantur.

Philippus Macedonum Rex audito, filium sibi natum, magnum se à dijs immortalibus beneficium adeptum censebat; at vero multo maius, quod eo potissimum tempore natus fuit, quo Aristoteles scientia & doctrina magnus Athenis vivebat, cui filium in disciplinam suo tempore traderet. Multo maiorem gaudendi & exultandi occasionem Ecclesijs & dioceses habere existimo, quando summus ille rerum arbiter Deus de viris sanctitate illustribus & scientia claris, iisdem prouidet.

Theopompo Regi quidam non esse mi- ^{Plutarch in} rum dicebat, Lacedæmoniorum Rempubl. Lucullo. longo tempore & rerum gestarum gloria florere, & non ut cæteras pessum ire; cum scilicet, qui eam gubernarent suo munere optime fungerentur, & suas quisque partes quam diligentissime implere satageret. Idem de rebus publicis Christianorum, Ecclesijs inquam & diocesis quid verat dicere? non esse scilicet mirum, si eadem dulcissime floreat, cum fideles habeant pastores, qui eam regere & debite administrare norint; aut si deficiant, ac consenscant, cum inepti & incapaces ad earum gubernacula sedeant.

Domus in qua Philisthæi epulabantur statim ad terram corruit, cum Samson eorum
Vuuu 2 aduer-

aduersarius eiusdem columnas adiuicem collideret. statim quoque Ecclesiasticum ad terram prosterni necesse est, ac pessum ire, statim ut Praefules, qui eiusdem fulcra sunt & bases, deficiunt, cumque eos Sathan, iuratus mortalium inimicus, etiam vel minima, concutit & labefactat. Hinc quamdiu iustus Loth in Sodomis habitabat, quinq; circumjacentium ciuitatum onus, veluti quidam Atlas, humeris sustentans, nunquam eadem excidi & destrui potuerunt: sed statim ut eum Angeli vna cum vxore & filiabus exire coegerunt, ecce sublatis jam basibus & fulcris, quinque illa florentissima ciuitates, vtrices diuinae iustitiae dexteratae sunt. Ad hanc, ingens illa statua Nabuchodonosor, quoniam luteos pedes habebat, ac proinde fragilis erat, ad primum lapilli contactum in frusta comminuta est, & in cineres redacta. Cogitandum est Auditores idem prorsus accidere Ecclesiis. Nam si Pastores, qui earum fundamenta sunt & bases, quorumq; humeris torum earundem onus incumbit, firmiter non consistant, si vacillent, si Episcopi munere indigni sint, ac dignitatis tam ample penitus incapaces, omnia pessum eant & concidant necesse est.

II. Et sane Episcopi & Praelati Ecclesiae fulcra, Episcopi columnae, ac saepius in sacris litteris columnis ferreis, plumbeis, aut fragili quadam materia constantibus, sed ferreis & aereis, quibus dum diocesum fornice & vniuersus totius prouinciae status innititur, penitus inexpugnabilis & immobilis efficitur. Hoc de Hieremia Propheta testimonium dedit Deus, cum enim veluti Pastorem populo suo destinaret: *Ecce dixi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in irum an. um super omnem terram.* E quibus Domini verbis elicitur, eos qui a Deo ad Ecclesiarum gubernacula & praefecturas diocesum vocati sunt, aut hominum suffragio electi firmos, constantes, robustos, in virtute fundatos, atque instar columnarum ferrearum inflexibiles esse oportere. Audite in hanc rem figuras.

Leetulum Salomonis sexaginta fortes ex fortissimis Israel circumuallabant, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi. Lectu-

lus hic verissima Ecclesiae imago est, ac duces hi, Praefulum & Episcoporum, coelitus ad Ecclesiam defendendam constitutorum: atque eos et toto Christianorum exercitu seligi oportet, omni nimirum virtutum ac meritum armatura instructissimos, doctissimos, ac fortissimos, atq; ex toto Ecclesiae corpore perfectissimos. Esse debent veri quidam Caesares, veri Hercules, non vero ignaui, aut inertes quidam Therista. Dixi, ex fortioribus Israel, quod Praelatos omni fortitudinis genere, paenopia, & gigantia quadam firmitate instructos esse oporteat; quoniam interdum accidit, ut, qui vna virtute destituti sunt, officio suo desint.

Strenuus ille Eleazarus viribus suis acrobati militari nimirum confusus, cum stricto gladio inimicorum agmen perumperet, & librus Elephantem vndiquaq; arsiatum, ac turrita cum militibus propugnacula tergo gestantem concideret, confusus eius se molem facile sustinere posse, eodem ad terram concidente, oppressus interiit. Accidere id solet ijs qui sollicitate admodum Episcopatus ambit, eosq; humeris se suis sustinere posse arbitrantur. Si enim humeri nutent & vacillent, si merita eorum exigua sint ac debilia, sub mole oppressi expirant necesse est. Quamobrem quicumq; Episcopum agere volunt, meritum lacertis & virtutum robore instructi sint oportet. Cum in Genesios limine Cherubim flammanti romphaea armatum, ante paradisi januam constitutum intueor, veram Episcopi imaginem videre videor, nam ut ille Ecclesiam suam quae paradisi quaedam est, debito modo defendat ac tueatur, Cherubim quidam scientia esse debet, ac militis in morem gladio ancipiti & flammanti verbi Dei romphaea, (quod toties in sacris litteris hoc appellatur nomine, quod trans animas simul & corpora feratur) armari. Vnde Dauid de Apostolis locutus, ait: *Gladij ancipites in manibus eorum.*

Potens ille Hebraeorum rex Salomon cum superbum thronum extruxisset, duodecim cum leonibus, non ouis, ceruis, aut damis, alijsque animalibus timidis, inniti voluit: *Et; Reg. 10. duodecim Leuenui stantes super sex gradus, hinc atq; inde, non est factum tale opus in vniuersis regnis.*

Gen. 19.

Dan. 2.

Ierem. 1.

Reg. 10.

Episcopi
fortes meri-
tis esse de-
bent.

Gen. 1.

Psal. 149.

Reg. 10.

Episcopi
leonibus
collati.

gnis. Cuius magnificum hoc opus intus & foris perspicio, per hoc ipsum designatos existimo; eos qui ad onera Ecclesiae, quae vere thronus est eius, qui plusquam Salomon, teste Euangelio, subeunda & sustinenda electi sunt; non debere esse oves, ceruas, aut instar damarum fugaces & timidos, sed instar leonum validos & magnanimos, & singularis heroica cuiusdam constantiae, atque inter homines, ut Leo inter animalia, virtutibus ac doctrina excellere. Hinc Atheniensium dux Chabrias dicere solebat, se male exercitum ceruorum duce leone, quam exercitum leonum duce ceruo. Equidem ut terminis meis inhaream, dico, dioecesim vel parochiam quae brutis & ignorantibus hominibus referta est, cuius ductor & antesignanus sit Leo, in salutis via securus & confidentius procedere, quam eam cui praesit asinus aut ceruus; i. e. ineptus, bardus, pauidus nulliusque meriti aut qualitatis.

Chabrias
Dux.

2. Esd. 4.

Hebraei de Babylonica captiuitate reuersi, cum templum & muros ciuitatis Ierusalem reaedificarent, vna quidem manu trullas, altera vero gladium tenebant, ut se contra hostium qui opus impedire conabantur, impetum & insultum tuerentur. Per fabros illos & architectos, Episcopos intelligo qui vna manu gestare debent malleos ad aedificationem Ecclesiae, bona scilicet opera edendo, alia vero gladium, id est, litteras, doctrinam & praedicationem, quo gregem suum defendant, lupos arceant, & haereses opprimant.

Exech. 11.

Cum mirabilia illa animalia, quae Prophetarum ardentia, & quatuor modis ignem euomentia, modo ut scintillas, modo ut carbonem ignis, modo instar lampadum, modo instar fulguris conuulsantis, describit, accuratius circumquaque perlustro, & omnium sanctorum Patrum expositiones considero, omnibus ijs relictis etiam illa quae per eadem animalia quatuor Euang. designari ait, credo per haec ipsa ad viuum Praesules & Episcopos designari. Scintillae quippe eorum indicant viuacitatem spiritus, quae in illis singulari quadam ratione eminere debent; carbonem zelum officij, lampades bonum exemplum; fulgur vero diligentiam in E-

piscopali munere debite explendo: quae singula ad absolutum Episcopum efformandum magnum afferre momentum putamus.

Quin vos o ambitiosi, qui ad sublimes Onus & dihas dignitates aspiratis, qui non nisi mitra & gnitas Episcopalis ex-tem reuocatis? cur non interdum cogitatis, penditur. id esse in Ecclesia Episcopum, quod sol in mundo? nam quemadmodum lucidum illud astrum ad totius vniuersi conseruationem semper calet & splendet, suisque influxibus omnia haec inferiora fouet, ita & Praesulem, ad maiorem Ecclesiae utilitatem, in operibus charitatis, & virtutum exercitijs, feruentem aestuantemque esse oportet. deinde etiam doctrina resplendentem, ac totam dioecesim sua agendi ratione sanctaque conuersione, velut influxibus quibusdam fouentem. Cur vobis ob oculos non ponitis, quemadmodum firmamentum, quod supra omnes Plachetas est, stellis refertum est, quae nunquam defectum patiuntur; ea vero quae subter sunt, vnam tantum stellam habent; ita & Episcopum qui supra seculares & clericum constitutus est, virtutibus velut stellis refertum esse debere: adeo ut, si saecularis vel Sacerdos aliquis aliquam interdum virtutem demonstrat, ipse plurimas in animo gestare debeat, ut si fieri posset eorum numero stellas superarent.

In veste summi apud Iudaeos Pontificis totus terrarum orbis atque omnes omnino creaturae efformatae erant, adeo ut nunquam, nisi vniuersum orbem circum gestando, incederet. Quid figurabant haec omnia nisi in anima Episcopi, qui per summum Sacerdotem designatur, omnes omnino quae reperiuntur virtutes expressas esse debere, & hoc eum schemate & ornatu nunquam incedere, aut coram populo apparere debere, quin mundum quendam virtutum atque adeo totius mundi virtutes humeris gestet?

Sed iam satis superque in hoc praesulij aequore prouecti sumus, qui plura audire, ac veram veri pastoris digni Praesules, & Episcopi penitus admirabilis imaginem intueri desiderat, ille in S. Martinum in prima aera

te militem, mox monachum, ac deinde Episcopum, hodie oculos conijciat: Episcopum inquam in meditullio Galliarum huius constitutum, cuius nomen ab vno mundi cardine ad alterum vsque peruasit, & cuius vitam virtutesque totus terrarum orbis obstupescit, semperque, quam diu hæc machina stabit, obstupescet, cuius denique laudes Ecclesia decantans ait admirabunde: *O virum ineffabilem, nec labore victum, nec morte vincendum.* Quæ verba vt pro dignitate expendere possimus, huiusque Episcopi merita digno præconio celebrare, eum instar Prothei, aut Chamæleontis cuiusdam, omnes sibi facies & colores adaptantis producimus, primo vt militem, deinde vt Monachum, denique vt Episcopum, atque ita pro varietate colorum in tres concionem partes distinguam.

Principio igitur, si profusam de diuina clementia erga aliquam vnquam creaturam demonstrauit, sane erga Sanctum Martinum eam profusissimam fuisse dicendum est: et si magnus ille Deus iuxta Psalmistam mirabilis est in Sanctis suis, confiteri oportet eum in Martino nostro mirabilem quoque quam maxime extitisse. Cum enim propius eum intueor, toties colores & habitum mutantem, faciemque varias induentem figuras, dicere mihi posse videor, quod olim poeta Metamorphosim suam auspiciaturus, occinuit,

Psalm. 67.

In noua fert animus mutatas dicere formas.
II. modo namque eum in castris Iuliani Imper. vt strenuum militem contemplor, modo in vastæ solitudinis cauernis, vt pium Monachum, denique in Ecclesia Christi vt Episcopum vigilantissimum. vere igitur nouus quidam Trismegistus nuncupari potest.

Cum nouas has metamorphoses & mutationum varietatem in viro hoc perpendo, alterum mihi Paulum delapsum cælo videor intueri, aut saltem magnam inter vtrumque similitudinem. Paulus namque vt sanguinarius quidam miles, spirans minarum & cædis in discipulis Domini feritate vnico temporis momento deposita, & ad diuinæ vocis auditum armis exutis, ex

Act. 9.

truculento milite sanctissimus, & honoris ac nominis Christiani sitientissimus Apostolus effectus est. Hic vero videmus Martinum, Romanas sequentem aquilas, & gentilijs imbutum erroribus, cælesti inspirationi obsecundando galeam exuere, cingulum deponere, ac militari se sacramento liberando ad Episcopalem dignitatem promoueri.

Ezechiel dum quatuor illa animalia portentosa describit, omnes in admirationem rapit, quæ singula faciem hominis, bouis, aquilæ & leonis habebant: *Similitudo autem vultus eorum facies hominis & facies leonis à dextris ipsorum, quatuor facies autem bouis, à sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilæ, desuper ipsorum quatuor,* sed mirari desinant homines, videant enim hic Martinum, qui vno in corpore omnes has facies & figuras representet. In castris enim & in bello leonis eum faciem habere videbimus, in aula Principis hominis morati, & aulicis imbuti moribus, in deserto bouis formam induisse, vbi non nisi poenitentiam prædicat: aquilæ vero in Ecclesia, qui nimirum cæteris altius, ad Episcopatum nimirum, quo nullus in Ecclesia locus, aut dignior est, aut eminentior, euolauit. Aiunt naturalium rerum indagatores Chamæleontem exiguum animalculum, quod non nisi ex aere viuunt, omnes sibi calores adfescere, de cuius rei veritate non vsque adeo mihi constat: hoc saltem constat, Martinum nostrum instar Chamæleontis alicuius vixisse, qui nimirum in primæua ætate colorem militis, deinde in virili Monachi, ac postremo Episcopi assumpserit, adeo vt Ianus quidam triceps ac veluti monstrum quoddam hominis fuisse videatur.

Vt miles, parem vix habuit, verus quidam Martis pullus erat in acie, Hercules quidam in conflictu, & Lucullus in expeditionibus. Nunquam eum hostis in fugam compulit, aut pauor tergum vertere coegit, nec mortis instantis imago exanimauit: obstrenuitatem ac robur apud Principes carus erat, & magni apud omnes nominis. Deinde quod maiorem adhuc laudem meretur, accedebat ad generositatem illam animi, ma-

genus

gnus semper ad bonum instinctus naturæ, & singularis ad timorem Dei propensio; qua incitatus animam virtutibus exornare quam maxime satagebat.

S. Martini
charitas.

Sed prima, quam sub lorica eius virtutem intueor, ipsa est virtutum omnium regina ac princeps, charitas, & impena quædam in pauperes benignitas, cum enim sub signis gregarius adhuc miles ageret, & mendicus quidam nudus & vds elemosynam ab eo postulareret, & aurum aut argentum ei ad manum non esset, nec aliunde suppeteret ad ei succurrendum, arreptam ex humeris chlamydem dissecuit mediam, sibi que partem seruando, alteram mendico magna liberalitate donauit. Quis audiuit vnquam simile quid a quoquam factum? O charitatem in comparabilem! & liberalitatem vere prodigam, aut potius prodigiosam? Vos vero quibus castra & castrenses exosi, vulgatum illud poetæ amplius dicere nolite: *Nulla salus pietasque viris, qui castra sequuntur.* contrarium enim re ipsa Martinus hic ostendit, quippe qui castra adhuc sequens, amplum fidei suæ, pietatis, benignitatis aliarumque virtutum testimonium dedit.

Plin in
Galba.

Iphicrates Atheniensium dux eum olim in plurimorum conuentu de requisitis in absoluto auditore dissereret; dicebat eum qui comilitionibus suis ob stare vellet, & auarum esse debere, & genio indulgentem. Sed iniquum hoc me iudice iudicium est; ac potius barbarum, nec tanto dignum duce, virtutem nimirum in vitiorum medio constituere, Martinus enim, qui & inter strenuos milites poterit annumerari, iniquam hanc Iphicratis sententiam mendacij coarguens, penitus contrarium præstitit, ut pote qui voluptatum loco ingenti membra sua macerat inedia, at tantum abest, ut auarus audiat, ut omnia sua in pauperes, etiam vestes liberalissime profundat. Vnde tantum tamen adeoque celebre sibi nomen adeptus est, ut omnium militum summus ac princeps iure, meritoque ac præferim propter infinitam illam caritatem quæ omnes in admirationem rapit, haberi queat.

Exod. 3.

Hebræorum ductor Moses, cum in medio deserti rubum ardentem, ac penitus inflam-

matum videret, non parum obstupescens, ac percussus magnam id visionem appellauit: *Vadam & Videbo Visionem hanc magnam.* Sed maior mea quidem sententia visio, ac longe mirabilius spectaculum in Martino spectandum proponitur, cum nimirum in medio gentilitatis deserto, in ipsi inquam infidelium & ethnicorum castris, nouum quendam rubum, lorica velut sentibus oblitum, atque are minacem, charitate exastuantem, & plenum igne flammaque; contemplamur; quo visio quis non merito obstupescat: Ecquis porro ignis, ecquod incendium? quam iucunda visio est, videre militem ense paludamentum dissecantem, ut nuda & algentia pauperis membra contegat? Quis vnquam ab hominum memoria simile quid, aut vidit, aut factum audiuit?

1. Reg. 18.

Tanto affectu Dauidem Iessæum colebat Ionathas Princeps Israël; ut vestibus sese suis aliquando exuerit, quo Dauid easdem indueret. ne quis autem me errare existimet, contextus verba producam. *Intervit autem Dauid & Ionathas sœdus, diligebat enim eum quasi animam suam, Nam expoliavit se Ionathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam Dauid, & reliqua vestimenta sua usque ad gladium & arcum suum fuit hoc reuera magnum magnæ generositatis, atque evidens singularis amicitia testimonium: sed ipsum Martini nostri factum maiorem adhuc laudē meretur, non enim princeps extitit aut opulentus, ita ut ei abunde suppeteret, quo pauperes sustentaret, sed legionarius miles suo victitans stipendio: nihilominus tamen tam ingentem charitatem demonstrat, ut proprias vestes exuat, media sese hieme denudet, quo mendico stipem postulanti succurreret. Merito itaque cælum & terra, homines simul & Angeli tantam benignitatem propensionemque in pauperes obstupescant.*

Plin. lib. 1.

Plinius alijque naturæ mystæ velut prodigiosum quid retulerunt, rupes reperiri, cap. 106. quæ nocte & interdiu flammescant, quales esse ait montem Chimæram in Lycia, montes Ephemastios, quorum tantus est ardor, nulla ut aqua superinfusa, aut pluvia queant restingui, quin & rupes quædam in promontorio Nymphæo esse traditur, quæ adeo exastuat.

stuet, vt ipsam etiam pluuiam exsiccat & accendat. Sed maius hic prodigium narrabo. Video namque hoc loco nouam quamdam petram, aeneum scilicet ac ferreum pectus, cor militis, sed quod sancta charitatis igne adeo inflammescat, vt nulla valeat ratione extingui, vt merito illud canticorum hic vsurpare possimus, *Aqua multa non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruet illam.* O ignes, o incendium, o ardentes charitatis fornaces, veste spoliare, & eandem pauperi largiri!

4. Reg. 2.

Cum magnus Elias igneo in aera curru ab hominum oculis sustolleretur, atque Eliasus qui ipsi ministrabat, subiecto acclamarer, ipse pietate & affectu paterno commotus, pallium eiusum reliquit, vt sui in feruum amoris testimonium daret, factum hoc non in Propheta solum, sed & in milite commendatur, qui charitatis ardore succensus, mendicis precibus v. ctus, ac misericordia commotus intrinsecus, vt suum in eum amorem & affectum restatum faceret, media illum chlamyde donauit. An non hoc in milite summam laudem meretur? an non hoc figuratum optime cum figura coincidit?

Gen. 39.

Ioseph Patriarcha cum in domo Idololatrae Putipharis habitaret, & ad impurum se concubitum dominae inopportunitate sollicitari cerneret, adeo vt cum veste apprehensum ad facinus, inuirum quodammodo cogeret, ipse castitatis & amoris in harum praemio sibi proposito, relicto in manibus eius pallio nudus profugit, & illibatam pudoris florem conseruauit.

Simile quid in Martino intueor; cum enim in aula Iuliani profani idololatrae adhuc commoraretur, sub eiusque signis militaret, & mundus eum quotidie illicitis amoribus illaqueare satageret, propriaque eum caro, impudica & lasciuia illa pellex, ad voluptates assidue perurgeret, vt nimirum genio indulgeret, abdomini seruiret, instar bruti viueret, libertari militari habenas laxaret, secumque delicias spectando adulterium committeret, singulis eum momentis pallio vanitatis apprehendens, ipse heroica quadam fortitudine hoc idem pallium dese-

rit, pauperi tradit, mundique pellicis lasciuam declinans magno eiusdem ludibrio, & insigni vitae emendatione nudus omnino profugit.

Et quemadmodum, quando domus aliqua incendio correpta est, & ignis circumquaque grassando defauiit, omnia eiusdem supellectilia per fenestras eijciuntur foras, ac deinde per ostium fugitur. Ita quoque sacro charitatis igne, non quidem in aliqua domo, sed in corde Martini exastuante, omnia ecce per fenestras eijciuntur, per oculos lachrymae, per os suspiria, ex humeris vestes, ac deinde haud multo post per poenitentiae ianuam effugiendo, in tuto ipse sese collocauit. O factum caeleste, ac plane diuinum! O praclarum conuersionis ad Deum exordium! O mirabiles charitatis effectus!

Et quoniam de igne loqui coepimus, an Charitas non certum est, igne aliquo subterraneo in gni in terra occultis terrae viscibus exastuante, in solivisceribus totos & mirabiles quosdam motus, ac violentas concussiones ignis, omnia effringi, comparminui, nec prius illum posse quiescere, quam liberum egressum reperiat. In milite nostro hoc ipsum video contingere; ardens enim & penitus diuinus charitatis ignis mirabili quadam ratione in eius anima cum exastuaret, quos, bone DEVS, motus, quas concussiones caufatur? proponit ei in primis ob oculos horrenda & occulta Dei iudicia, ac vitae huius pericula: cogit eum chlamydem dissecare: nec prius quiescere poterit, quam liberum egressum, egressum inquam e mundo, egressum e vanitatibus, egressum e castris, egressum denique e seipso nanciscatur. An non mirabilis quidam terramotus est, & mira quaedam ruptura, proprias vestes lacerate, easque in pauperes distribuere?

Cum Deus in monte Sinai in figura ignis descenderet, totus circumquaque mons fumo & igne oppletus erat, & calidos quosdam vapores non secus atque accensa quaedam fornax exhalabat. Cum militem Martinum videbitis, idem vos videre existimabitis, cum enim Deus in specie ignis, charitatis intelligo, super hunc mundanum, Martinum, ac boni-

bonitatis montem descenderet, omnia statim fumo opplerant, superfluitates euaporant, ambitiones abeunt, mundi honor dissipatur, inanis gloria, vitæ huius delicia, amor proprius, cogitationes sæculi, diuitiarum appetitus, & rerum temporalium desiderium velut in fumum euanescent. Videte enim ut se exuat, quo pauperes induat, imitatur scilicet eum, cuius se postmodum discipulum profitebitur, & quem deinde ut magistrum sequetur. Christus namque prius quam crucem conscenderet, ad eius pedem vestimenta reliquit, ac nudus in crucem actus est. Miles hic vestigijs se ducis conformare, eius signa sequi, & ad crucem Evangelij euolare gestiens, suas etiam vestes exiit, & chlamydem tradit mendico, ut nudus ac veluti generosus rerum temporalium contemptor, pœnitentiæ Caluariam conscenderet, in qua ipsi mundus & ipse mundo ad imitationem Pauli crucifigeretur.

Matth. 27.
Marc. 15.
Luc. 23. &
10. & 19.

Gal. 6.

Gen. 22.

Psal. 50.
Gal. 5.

Abraham Patriarcha montem conscendens ad Filium Isaac immolandum, asinas, seruos, & quicquid secum asportauerat, ad montis radicem reliquit, & solus, vna manu ignem, altera gladium gestando, montem conscendit. Modo animam velitis aduertere, idem omnino in pugile nostro videbitis, recta namque ad pœnitentiæ montem properans, Deo seipsum in sacrificium, de quo loquitur Psalmographus: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*: vel quod innuit Apostolus dum ait: *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs, oblaturus pompam vestimentorum, & seruorum comitatum inferne relinquit, castris se proripit, ut ad perfectionem, ignem charitatis sinistra, dextra vero gladium, quo chlamydem dissecat gestando, ascendat. O strenuum bellatorem! ô generosum pugilem! ô vere nobilem militem! vel, ut Ecclesiæ verbis exclamem: O virum inessabilem, nec labore vitium, nec morte vincendum!*

III.
S. Martinus ex milite factus est Monachus.

Sed quoniam iam ad alterum concionis membrum devenimus, alio quoque eum schemate in scenam prodecemus. Quem enim paulo ante equo insidentem, in medio castrorum, in ipsa acie, iuxta Impetato-

Besai tom. 3. De Sanctis.

res, circumsecus armatum vidistis, eum ipsum obsecro videre iam in humilem monachum commutatum. Induit iam ecce cili-cium, loco lorice trilices, flagra & virgas loco gladij manu vibrat, cucullum loco galeæ, & scapulare loco fasciæ humeralis assumit. Heu quantum mutatus ab illo Hectore! ô militem exarmatum? Equænam illa subita metamorphosis! Videte nimirum fulmen illud belli, honestis genitum parentibus? palatio Principum destinatum, solitudines ambientem, antra incolentem, cum bestijs commorantem? an non admirabilis quædam rerum mutatio? illum, quem paulo ante inter milites, omnibus gratum, inter magnos duces magnum, Principibus carum conspeximus; Religiosum iam, humilem, à mundo penitus abstractum, honores fugientem, vili habitu amictum inedia corpus macerantem, pauperibus ministrantem, leprosos exosculantem, & innumera alia pietatis humilitatisque opera exerceentem cernite? O pauper humilitas! ô humilis paupetitas! ô mira mutatio dextræ Excelsi!

Non prius potuit Philistæorum ille terror, & Israelitarum decus Dâuid, Goliadam Israeli insultantem expugnare, quam regijs exuvijs exutis, tunicam pastoritiam indueret, pedum pastorale & lapides torrentis assumeret; sed hac armatura instructus facile eum prostravit, victoriamque de eo consecutus est; Martinus quoque noster ingentem illum Goliath, mundum intelligo, qui hominibus quotidie insultat, armis bellicis, toga aurea, vesteq; splendida indutus, prosternere non potuit; sed habitu humilitatis & veste religiosi assumpta, flagellis scilicet fundæ loco fungentibus & austeritatis lapidum, facili illum negotio prosternet, eiusque victor euadet. Hinc factum est ut habitum mutarit, & quicquid ad humilitatem & pauperatatem spectaret, assumpsit; quæ vero ad fastum & insolentiam tenderent, procul à se ut malorum inuitamenta reiecerit. Quid: an non vos quicumque sub hoc mundo stipendia mereris generosum militis huius factum ad pietatem mutabit? subita hæc & quidem in melius conuersio an

1. Reg. 17.

non omnibus vobis lachrymas abundanter excuciet?

2. Reg. 15.

David Rex cum palatio & omnibus suis derelictis nudis pedibus nudatoque vertice, oculisque lachrymas effluentibus in desertum secederet, ut minas & insolentiam Absalomi in patrem insurgentis declinaret; omnis enim nobilitas, atque vniuersa ciuitatis multitudo, amaritudine cordis tacta intrinsecus, & Regis sui casu ingemiscens, suspirijs & lachrymis inualescentibus, commitabatur. Quis igitur adeo ferreus & immitis futurus est, qui viso hodie validum illum bellatorem, legionibus, castris, aula, principum amicitia, atque omni sociorum consuetudine derelicta nudipedem & lachrymabundum in desertum ac solitudinem secedere, quo contumacis, ac perfidi mundi furori sese subtrahat: ad compatiendum exciteretur, ac tam acerba & tristis rei intuitu totus in lachrymas non resoluatur!

Insignis
conceptus.

Sed hem cum militem hunc iam non militem considero, cum arma deposita, vexilla composita, & triste hoc mutationis schema intueor, facile perspicio mundum iam in eo deuictum ac triumphatum esse, & Christum longe lateque in anima eius dominari. Quando enim Princeps aliquis aut miles magni nominis ad sepulchrum defertur, signa militaria per terram trahi, milites pulla indutos veste luctum præ se ferre cernimus, tympana atro circumamicta velamine lugubrem & querulum sonum edunt, funiculi extincti sunt, nobilitatis insignia tristi panno velantur, parietes atrati lugent, atque omnia nescio quam luctus, & tristitiæ imaginem induisse videntur. Ita quoque cum militem hunc nostrum, aliud schema assumpsisse, luctum induisse, corporis eius tympanum lugubrem sonum edere, funiculos superbæ extinctos, vanitatis insignia deposita, omnes inanitates ac superfluitates recisas, atque omnia apud eum luctu & morte plena conspicio; certissime colligo, magnum illum tyrannum mundum, mundum inquam, exspirasse, hoc eius funus esse, omnia quæ illius sunt iam extincta, omnesque rauiditates eius terræ mandari.

Purpurati Benadad Regis Syriæ cum 3. Reg. 10. Regem suum bello fractum & fuscum videret, facos induti & laqueos collo gestantes ad Achab regem Israel quem oppugnaverant, venire, veniam commissorum ac misericordiam postulantes. Simile quid in mutatione militis nostri intueor. Videas enim mundi huius tyrannum prostratum, atque omnes vanitatis illius manipulos fuga distractos, cilicio & sacco ecce indutus, cucullum gestans & lachrymabundus ad Christum sese cõfert, quem in gentilitate & idololatria existens oppugauerat, veniamque implorans, peccatorum indulgentiam, animam vitam ac salutem consequitur.

Et sane cum repentinam illam mutationem perpendo, cum eum arma deponentem, militare cingulum exuentem, castris sese subducentem, ac Principibus valedicentem cerno ut mundi pericula declinando vel ut in securo portu res suas collocaret, alterum quemdam hiantem mihi ob oculos posuitum existimo, nudum se ex vrbe incensa proripientem, nihil præter scientiæ suæ suspelle stilem secum ferentem, casumque suum æquo animo ferentem, ac dicentem: *Omnia mea mecum porto*. Videre quoque videor secundum Loth e Sodoma fugientem, ut se incendio eripiat, & montes iubente Deo petentem. Videre denique videor nouum quemdam Noachum, qui perpetua damnationis diluuium ventus, ad cuitados fluctus & naufragium, in arcam poenitentia se conijcit.

Erro, erro, Auditores; non est hoc gloriose Martine, non est hoc ex habitu, namque tuo, tuæque agendi ratione aliud quia longe sublimius elicio. Cum enim te agros peragrantes conspicio, ligna præcidentem, in solitudine pijs operibus incumbentem, cum siluarum abdita ad verborum suorum sonitum audio resonantia ac poenitentia tuæ rigorem contemplor, nouum te Macathiam esse arbitror, qui mala quibus Iudæi miserrime affligebantur, & abominaciones quæ Ierosolymis publice fiebant, intuitus, ægerime que ferens patrias leges pessum dati, ac tantis calamitatibus ingemiscens, in ciuitatem Modin se recepit, ad quem plures quoti-

7. Reg. 18.

die legis patrie amulatores consuebant. Videris quin etiam nouus Elias esse, qui vt rabiem & truculentiam Iezabelis declinaret, vrbes deserit, in horridam quamdam solitudinem secedit, super duram membra extendit, ac pane subcineritio sese sustentat, in qua Angelorum consortio, & filiorum Prophetarum alloquio sepenumero fuit recreatus. Denique, mihi persuadeo secundum me Moysem cernere, qui plurimorum Religiosorum velut Israelitarum, agmen duceus, mundo, cuius figuram gerebat Rex ille Amorrhæorum, præclaram hanc legationem destinasti: *Obsecro vt transire nobis liceat per terram tuam: non declinabimus in agros; & vineas, non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec transierimus terminos tuos.*

Num. 11.

Sed dic mihi Martine, quam de causa à mundo secedis? quid? tantone te odio mundum prosequi? ita te exosum esse? Audire eminus videor vocem quamdam dicentem: Exiui mundo, quod nihil tui contineat, quod latrocinij & prædonibus infamis sit, quod sicarijs scateat, denique quod vniuersa varijs in eodem periculis exposita sint. Adam quippe in eo iustitiam originalem perdidit. Abel occisus est, vndis Pharaon submersus, & alij innumeri misere perire, vt & ipsi Angeli vix tuti & immunes fuerint, ipse quin etiam redemptor noster Iesus eius se fallacijs expedire, aut eius insidijs vitam tutus traducere nequaquam potuerit. Sed hem, aliud quidpiam & alia parte per solitudinis inuia & inaccessa audire mihi videor; vocem scilicet penitentis ore prolatum, quam hic, quantum ex sonitu paululum remotiore colligo, exprimere conabor.

IV.

Iam vale ô imunde munde, valete diuitiæ, valete deliciæ, valeant inquam inanes, ac nimium fragiles voluptates. Iterum vale, ô munde infelix, perfide, fallax, vafer, fugax, mango, Iuda proditore nequior atq; inhnitis partibus deterior: qui nimirum mundanis per honores, ac voluptates tuas oscula præbendo, eosdem ad crucem damnationis acque perpetuam trahis, ac dæmonibus tradis.

Proh quanta eius est infelicitas infelix

munde, qui te sequi desiderat! & quanta tua perfidia est ac vafrities! Similem te dico Naamano Syro, lepra cooperto; huius namque munera cum Giezi Blizæi puer accepisset, toto statim corpore lepra deterrima fuit infectus. Superbis quidem ac diuitiis tuas iactas, sed scates lepra, quia & omnes qui tibi seruiunt, deque tuis muneribus participant, tuæ quoque lepræ contagio coinquinantur.

4. Reg. 5.

Repræsentas mihi ô sacrilege mare *Exod. 14.* illud rubrum, rubrum inquam sanguine, caudibus & insigni quadam crudelitate purpurisans. Submergis & deuoras eos, qui ad instar Ægyptiorum vada tua tentare gestunt. (illi namque ab vndis celerrime absorpti descenderunt in profundum sicut lapis) veros autem Israelitas, qui omnia sua in Ægypto reliquere, sicco pede & incolumes traducis, & in optatum littus sospites sistis.

4. Reg. 1.

Munde scelestæ & pellax, crediderim haud dubie te esse urbem illam Iericho, idolorum cultu infamem, in limine terræ Chanaan sitam, de qua olim Helizæo dictum est: *Ecce habitatio ciuitatis huius optima est, sicut tu ipse Domine perspicias, si aqua pessima sunt, & terra ste illis: cum enim inflat ciuitatis alicuius constructa sis, situs quidem tuus hominū oculis aridet, sed voluptatum tuarum aquæ pessima sunt, & cum a te discedendum est, sterilitatem quandam & ficitatem solum tuum demonstrat.*

Docebat olim Isocrates Atheniensem ciuitatem perpulchram esse & ad ambulandam peraccommodam, ad incolendum vero difficilem ac magnopere periculofam. Id ipsum de te ô munde quid impediatur dicere! amœnum quidem est ac iucundum in te deambulare, sed eheu quantum discriminis sibi accessunt ij, quos diutius in te permanere ac stabilem in te sedem figere delectat! Vale igitur perfide, vale scelestæ, vale in æternum vale: iam te fugio, te desero, te derelinquo, te abominor, ac nihil in posterum quod tuum sit aut habere aut desiderare cupio.

Eheu Christiani cum lugubres hæc voces, ac tristem illam echo per vastam solitudinem

XXXX 2 diem

Gen. 14. dinem resonantem audio, audire videor vocem Baræ Regis Sodomorum, qua Patriarcham Abraham alloquutus est: *Da mihi animas, cetera tolle* tibi quasi diceret: Sine quaeso animam fidele Deo obsequium exhibere: ac res tuas tibi habe diuitias, delicias, usus, & iocōs tibi tolle. Sine me inedia corpusculum hoc macerare, austeritatem induere. Sine me animæ salutem incumbere; & honores, dignitates, splendorem, fastus, tuasque inanias ac vanitates tibi serua.

V. Ad hæc quando cum è mundo se proripientem contemplor, existimo nos tacita quadam ratione ad imitandum incitari, atque cum D. Bernardo exclamandum: *Fugite de Babylone & saluate animas vestras*. Et cū monasterium ingrediendo, omnibus applausibus eorumque propositum commendasse, qui sæculo relicto monasticam vitam profitentur; diuitias denique abijciendo, eos tacite coarguisse, qui erga eandem perditæ nimis afficiuntur.

Menander. Menander quidam Poeta dicere solebat, satius esse pauperem in terra, viuere, quam diuitem mari se committere. At Martinus reipsa hodie religionem ingrediendo, ostendit multo satius & securius esse, in monasterio pauperem, ac solitarium in eremo procul ab hominum cōspectu degere, quam diuitem & opulentum in vasto mundi huius mari nauigare. Quod fecisse mihi videretur sanctus ille Rex, ac Propheta David, qui licet ad regiam dignitatem euectus esset, opes tamen ac regnum paupertati postponebat, dicens: *Elegi abiectus esse in domo Domini, magis quam habitare in tabernaculo peccatorum*. Ad datus & aliquid ex historijs gentilium.

Alexand. Alexander Macedonum Rex cum vitam Apophth. & agendi rationem Diogenis Cynici, (qui Valer. Max. quidquid in mundo erat, contemnebat, & ut lib. 4. cap. 3. plurimum in dolio commorabatur) inuitus elicit, & ab eo quaesisset, num quidnam ab eo peteret; & ille respondisset, aliud nihil se petere, quam ne sibi apricanti officeret ac non nihil retrocederet, qui nimirum corpore suo vniquam quandam induceret: Rex tam heroicum viri responsum demiratus, ait, se, nisi Alexander esset, Diogenem esse velle. Ad

huius imitationem dico mundanos, si delicias & voluptates, quæ in monasterijs repertiuntur per se habent, ac seirent quanta Religiosorum sit felicitas ac beatitudo, qui nimirum in corporeo hoc vase voluntatis, aliud nihil à mundo effragitant, quam ne solis iustitiæ lumen impediatur; felicitati eorum innidentes, ad eandem quietem aspiraturos esse.

Moyſes cum ad sublimes honorum gradus in aula Regis Pharaonis promoueri potuisset supraque omnes Ægypti principes constitui, maluit in desertum secedere, mare rubrum transire, cumque populo Dei varijs tribulationibus & ærumnis inuolui, quam regio se prognatum sanguine, aut Pharaonis nepotem mentiri. Vnde Apostolus ad Hebræos ait: *Moyſes grandis factus negauit se esse filium filie Pharaonis magis, eligens affligi cum populo Dei, quam temporali peccati habere incurritatem, maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum improprium Christi*. fuit hoc, Auditores, velut figura & typus, quæ docemur multo esse melius ac laudabilius, in monasteriorum se recessu abdere, votis se monasticis obstringere, paupertatem profiteri, rigori & penitentia inter Dei seruos quotidie affuere, quæ ad summum honorum fastigium in mundo promoueri, in eiusque regno summum imperium adipisci.

Apostolorum Princeps, Petrus in monte Thabor constitutus (qui locus erat desertus, & incultus) tanto repente gaudio perfusus fuit, ut omnium quæ in mundo vel habebat vel vnquam viderat oblitus exclamauit: *Bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula*. Mons hic, nisi iudicans fallat, Religionis imaginem gerebat, in qua animæ transfigurantur: quam cum semel ascenderint, mirum dictu quibus consolationibus, ac voluptatibus perfundantur, quas delicias & iucunditates experiantur. adeo ut præ gaudij abundantia, oblitæ quidquid est mundi, exclamare compellantur: *Bonum est nos hic esse*, ac diserte confiteri, illis habitantium sortem esse & felicissimam & inuidendam. Amplum eius rei Martin. hodie testimonium dabit, qui iucundissimam hanc quietem & dulcem spiritus tranquillitatem bellicis tumultibus, regnum,

regnum gratia, imperatorisq; fauori antepo-

nit.
Ita porro sit ò religiosi, vt semper in tuto-
vinatis, procul à procellis & turbinibus sa-
culi: & semper extra discrimina cõstituti nec
aduersis calibus expofiti, vt vos, pereuntiu-
bus, qui mundum frequentant, saluemini. Su-
perbi enim Amani laqueo vitam finiunt, vos
vero humiles Mardochei discrimine libera-
mini, & Regi ac Principi vestro per familia-
res reddimini: diuites illi epulones, qui bysso
ac purpura vestiuntur, qui splendide ac regi-
fice epulantur, ad infernale barathrum de-
merguntur, & vos pauperes Lazari recta ad
cælum tenditis, Angelorum manibus sub-
uecti.

Eph. 7.
Luc. 16.

1079. 40.

Nabuzardam Princeps militiæ regis Na-
buchodonosor (qui Ierem. in libertatem af-
fertum in Iudæam abire permisit) in Ierolo-
lymorum excidio, omnes principes & tra-
gnates vinculis & ferro grauatos, captiuos in
Chaldæam abduxit, sed vilem plebeculam ac
feces populi in Iudæa reliquit. Allegoria hu-
ius laruam auferens, ipsumq; mysterium pro-
pius, vt est, intuens, opinor hic denotari, in
mundi excidio & erectione splendidos & o-
puleatos ab humani generis hoste Sathana,
plurimum in infernalta ergastula rapi, paupe-
res vero spiritu, quales haud dubie Religiosi
sunt; (dicitur enim in Euangelio, *Beati paupe-
res spiritu, quonia ipforum est regnum cælorum*)
immunes & intactos relinqui, & quietos in
cellulis permanere, atque inde recta ad æter-
nam beatitudinem proficisci. Quid dicam
amplius?

4 Reg. 5.
Luc. 16.

Dicam in omnium rerum creatione (quod
notatu dignum est) ingentia & vasta anima-
lia nulla à domino benedictionem videri cõ-
secuta: sed aui culas atq; omnia volatilia cœli
eandem obtinuisse, per hæc solitarios, eremi-
colas, religiosos; per illa vero mundanos ap-
paret designari, vnum signum est reprobatio-
nis diuitibus scilicet & magnatibus alterum
autem prædestinationis, Religiosis scilicet ac
pauperibus.

Hæc omnia animo cum volueres Mar-
tine, mundum relinquere, & in desertum te
conferre compulsus es, vbi admirabilis ac pla-

ne diuinus effectus eos fan- titateque eximius.
Nunquam enim tantum tibi tamque cele-
bre nomen parere potui militaris gloria,
quantum solitudo & astra pepererunt,
cum Religionem ingressus eremum inco-
luisti.

Omnis Oriens, Ægyptus, Thebais terra
Memphæos, omnia circum iuaque deserta,
& intus in Oriente solitudines vitam & san-
ctitatem vnus Martini, qu. in Occidente
fulgebat, admirabantur; & prædicabant: Pau-
li, Antonij, Macharij, Euagrij, Hilarionis,
Serapiones, alijque plurimi Anachoretæ tum
sanctitate admirabiles, tum miraculis cele-
bres, Martinum vel ut oraculum suspiciebant.
Testem huius rei habeo Sulpitium Seuerum,
è quo priora hæc hausi, quique ita narratio-
nem suam concludit: *Ego quamdiu vitam & In vita S.
sapiam, Ægypti Monachos prædicabo, laudabo A- Martini.
nachoretæ, mirabor Eremitas, Ma- tinum sem-
per excipiam, non ego illi quempiam iudebo Ma-
nachorum certe non Episcoporum quempiam com-
parare.*

Et vere quidem meo iudicio: Quis e-
nim vnquam plura edidit miracula in mu-
do, quam ille in deserto. Vestra mihi venia
nonnulla hic commemorare liceat; ac breui-
ter & summatim eorum aliqua perstringere,
vnde euidenter appareat, quam admirabi-
lis vita eius extiterit, quamque præclara
in solitudine opera præstitit. Pluribus cæ-
cis visum, surdis audiuim reddidit, lepro-
sos osculando mundauit, paralyticis mem-
brorum vsum restituit. O paradoxa! audite
majora, magisque admiranda, diabolos fu-
gavit, Angelorum sæpius visione fuit recrea-
tus, futura prædixit, ac tres mortuos ad vi-
tam reuocauit. An plura ipsi præstitere A-
postoli? an maiora ipse Sanctorum omnium
Dominus Christus? Exclamem igitur vere:
*O rarum ineffabilem nec labore victum, nec
morte vincendum! sed mutemus jam
cursum, & sinus in alium ventum laxe-
mus.*

S. Martini
miracula.

VI.

Vidimus jam heroica milites gesta; vidi-
mus miracula, quæ edidit factus monachus,
videre jam restat, qualem vitam duxerit fa-
ctus Episcopus. Ecce cum Martinus noster

XXXX. 3, lati-

latitate fatageret, in petris durissimis membra ex lingua reclinaret, cavernas incoleret, ac magna austeritate corpus attereret, extremaque inedia maceraret, cœlesti sine dubio motu ad mundum redire compellitur, ac Turonensis Ecclesiæ summi inter omnes Gallicas nominis gubernacula capessere. Renouatum hic video, quod L. Cincinnato olim factum narrant historici; hic enim cum vitæ priuatae desiderio, vrbes se subduxisset, & honoribus abdicatis ruri in otio vitam ageret, nihil minus opinatus ab aratro & stiuâ ad dictaturam euocatur, quæcum alioquin turbis anteferebat. Simile quid in Martino nostro videre videor, cum enim procul à mundi tumultibus secretus, firmiter se cum stantiuisset, quietam vitam ducere, & sæculi honores arbitratus esset ut stercore; subito eccolegati cœlitus, ut credendum est, missi, ad eum in cavernis latitantem venire, qui infulam ei & pedum offerunt, atque Episcopum electum denuntiant: qua dignitate vlla vix maior in Ecclesia inueniri potest. Exijt igitur è solitudine & ad vrbes se recepit.

Valer. l. 4. c. 4

Cerui amissis cornibus in publicum se dare nolunt.

Cerui, ut naturalium rerum scriptores perhibent, in publicum se dare amissis cornibus non audent, sed speluncis abditi lucem fugiunt, ac delitescunt; at mox ut eadem denovo ex crescere sentiunt, per agros euagantur, & montes & plana peragunt. Humilis hic Monachus cerua timidior cum longo temporis spatio, amoris diuini cornibus amissis, in mundo esset commoratus, in publico apparere non audebat, sed in speluncis locisque desertis latitans, honores & dignitates subterfugebat. At cum eadem recuperasset gratiaque cœlesti atque omni virtutum munimine sese armatum cerneret in publicum prodit, lucem intraet, vrbes ingreditur, & luculentum sane Episcopatum in Ecclesia regendum suscipit.

Leo semper in via quadam regia dormit.

Fertur animalium Rex leo nunquam de nocte dormire in cavernis, sed in medijs viarum, quippe qui naturali robori plurimum confidat, aut nullum proflus animal reformidet. Hanc generositatem inter omnes religiosos ac Monachos etiam Martinus de-

monstrauit, sui que animi vere heroici amplissimum dedit testimonium: nam instar leonis alicuius, deserta & dumosa derelinquens, dum alij in istis latitantes perseuerant, in latissimas mundi vias se coniecit, vrbes adiit, cum hominibus agere & conuersari incepit, atque omni Episcopale in humeros suscepit. Videte eum igitur hodie, ut Turonensibus præsit, ut mitram capite gestet.

Hodie igitur tempus illud aduenit, quæ præclara illa lucerna, quæ tanto tempore in speluncis abdita delitescerat, super Ecclesiæ candelabrum posita est, ut omnes circumquaque prouinciæ lumine suo irradiaret, prout in Euangelio dicitur: *Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum.* Luc. 11.

Hodie scilicet impletum dicere possumus, quod in Isaia legitur: *Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbrae mortis, lux orta est eis.* Turonensis enim populus qui ambulabat in tenebris ignorantia, vidit subito lucem magnam, lucem inquam virtutis, & scientiæ, lucem admirabilem. De Ioanne Domini præcuratore olim dictum est: *Erat lucerna ardens & lucens.* Sed multo æquius id ipsum de magno Martino dicendum est: fuit enim lucerna ardens caritate, & honestæ vitæ conuersatione lucens.

Hem quam fax! æquis sol inter omnes Episcopos! Non sectabatur aulas Regum, non delectabatur canibus, non condebat opes, bona Ecclesiæ non dilapidabat, sed semper egens, semper in ops vixit, utque alios locupletes redderet, seipsum exinanivit, adeo ut senior factus ad tantam inopiam redactus sit (quamuis octoginta & sex annis vixerit, atque opulentum illum Turonensem Episcopatum triginta sex rexit.) ut in cineribus, lecto dum caret, ei fuerit moriendum, atque in extrema paupertatis suæ testimonium, in mortis constitutus articulo dixerit: *Non decet Christianum hominem nisi in cinere mori.* Vnde Bernardus: *Pauper sere fuit Martinus, veste sordida, crine incultus, facie deficiente, quæ in Episcopatu fere non inueniunt.* Ser. de S. Martino.

Fama

Fama est Pontificem quendam Romanum (equidem Pium V. esse crediderim) in ultima aetate dicere solitum, pauper fui Episcopus: egeus Cardinalis, Mendicus Papa: at melius hoc & verius de Martino nostro dici potuisset. Pauper enim fuit dum militiam sequeretur, ita ut obulum quem in pauperes erogaret, non haberet, mediam chlamydem dare coactus, pauperior multo in statu monastico, at pauper timus in amplissimo Episcopatu.

Idem Fulgof.
lib. 4.

Non est porro necesse ò Graeci, Epaminonda Thebanorum Ducis paupertatem tantopere vos demirari, cuius in domo, licet rerum gestarum gloria inter plurimos duces celebris exstitisset, præter militarem lanceam nihil repperit fuit, ut de publico ei ætario funus adornari necesse fuerit, aut Lyfandri inopiam adeo offerre. Hic enim cum Athenienses praelio superasset, & opimam prædam reuulisset, in tanta tamen inopia mortuus est, nihil ut pecuniarum à morte reliquerit: adeo ut generi filias eius, quod nullam adirent hæreditatem, repudiasent, ni publico id decreto magistratus fieri ueruisset.

Valer lib. 44.

Definite admirari Romani Valerium Publicolam, qui Regio Imperio propter nimiam Tarquinij superbiam finito, consulatus initium cū Iuno Bruto auspiciatus est, ac tres postea consulatus populo Romano acceptissimos gessit: interim factorum illud columen patrimonio ne ad exequiarum quidem impensam sufficiente decessit, ideoque publica pecunia ducta sunt.

Hic enim quid magis admirandum videbitis, cōtemplamini hic nouum Lyfandrum, nouum Publicolam, nouum Epaminondam, contemplamini inquam Ecclesiæ Principem Martinum, qui tamen si tam opimum sacerdotium tanto tempore possedisset, adeo pauper & inops ex hac vita decessit, ut in cineribus eum exspirare necesse fuerit. O paupertatem extremam! ò inopiam inauditam!

Paupertatis
Emblema.

Alciatus cum verum paupertatis emblema cuperet exprimere, Biantem pinxit hoc addito elogio: *Omnia mea mecum porto*, at qui perfectiorem & absolutiorem eiusdem imagi-

nem videre desiderat, Martinum nostrum intueatur.

Ita namq; vera paupertatis imago dici poterit, qui nimirum pauper fuit miles, pauper Monachus, pauper qui etiam Episcopus, pauper quidem facultatibus, ac virtutibus opulentus, ac præsertim seruente animarum iuuandarum desiderio, Ecclesiæ commodorum promouendorum studio, & huiusmodi rerum arduarum ad Dei gloriam perpetratiōne. Quod ad oculum jam demonstrabo.

Dum enim ager ad mortem, ac lecto defixus decumberet, & hinc commissi sibi populi salutem & commoda ob oculos poneret, illinc vero oneris sibi crediti grauitatem in mentem reuocaret, zelo animarum prædominante atq; oculis in caelum sublatis Dominum orauit dicens: *Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem*. perinde ac si dixisset, si operam meam Ecclesiæ tuæ hæcenus impensam Domine, eidem adhuc necessariam iudicas, ac videat tibi gregi adhuc verbo & exemplo posse prodesse non recuso, statue de me ipso quod visum fuerit, paradysum mihi adhuc concludere, introitum denegare; viuere me permittite, equidem ad laborem me accingam, molestias non subterfugiam; modo longior vita mea in populi mei salutem, atq; in nominis tui gloriam redundet. O facies amoris! ò ardens incendium! vnum ecce quodammodo pedem in caelo habet, & retrahit, ut Ecclesiæ suæ adhuc prodesse atq; animabus succurrere queat.

VII.

Zelus animarum in S. Martino.

Si quis tibi ò Noe, postquam quadraginta diebus & noctibus diluuij procellas sustinueras, & jam in Armenia montibus, velut in portu tutissimo hæretes, si quis, inquam, tum dixisset, esset tibi diutius adhuc in mari fluctuandum, ac nouum diluuium expectandū, quid obsecro egisses? an non graue fuisset eandem iterum fortunam experiri, & non secus ac prius iisdem tempestatibus iactari? Et ecce Martinus octoginta licet annis per mundi huius breuita ac lyrtes nauigasset, tribulationum procellis varie quotidie iactatus, & grauissimarum afflictionum ventis agitatus, ac salutis portus jam jam esset intraturus, graue tamen non duxit in tristi hoc oceano.

Gen. 7.

no diutius fluctuare vitæ; huius nauigationem longius adhuc producere: sed vltro heroica quadam constantia exclamat: *Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem.*

David licet ad regiam dignitatem & sceptrum Iuda effectus esset, lauteq; ac splendide viueret, ægerrime tamen ferebat hanc sibi vitam produci, adeo vt sepius de die ingeminarer: *Huius mibi quæstia incolatus meus prolongatus est.* Nonster autem Præsul è deserto profectus, penitentia affluens, in austeritatibus educatus, solo sacco indutus, jejunijs corpus macerans, ac vitam ærumnis afflictionibusque plenissimam ducens, libenter eam sibi vult prolongari; vltro quin etiam sese offert, vt eadem offeratur, & cœlesti gaudio ad tempus carere desiderat, ne suam commissus grex opem à morte desideraret.

Apostolus Paulus, cuius tantus erat zelus, vt sæpe de se diceret, nullum tormentum, aut supplicium posse reperiri, quod eum à diuino posset amore auertere, nec ipsam quin etiam mortem, quæ tamen plurimos de statu mentis deturbat ac percellit, adeo tamen vitæ huius ræditi afficiebatur, vt ærumnis ac difficultatibus oppressus, sæpius in clamaret: *Infelix ego homo, qui me liberabit de corpore mortis huius.* Eodem modo & Iob persecutionibus circumuallatus, mortem exoptauit, adeo vt ipsa ei vita mors quædam esset, & non quæreret, nisi eandem quam breuissime finiri, dicens: *Tacet animam meam ira mea.* Quid? duo illi viri sanctitate noti, quibusdam grauaminibus oppressi, ita hanc vitam perosi sunt, vt eos viuere tædeat; & Martius, quamuis plurimas in vita sua molestias subierit, ac labores propemodum infinitos non defatigatur, nec graue putat, eandem adhuc proferri, sed hilariter ingeminat: *Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem.*

Bernardus non minus etiam admirabilis, tum propter libros doctrinam ac pietatem singularem spirantes, tum etiam propter vitam sanctissime transactam apud omnes celeberris, hanc Martini constantiam demiratus, ad Angelos orationem conuertit: *O Angeli, magna est vestra obedientia, sed pace vestra di-*

xerim, nescio an inueniatur in vobis quisquam paratus, in talo ministerium mihi, in quo necesse habebat, non videre faciem patris? vni tamen Martino in hoc concedatis, necesse est.

Magna profecto fuit constantia, & heroici cuiusdam animi iudicium, cum Princeps Apostolorum Petrus omnibus rebus in mundo derelictis Domino diceret: *Eccenos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* sed cum in monte Thabor Christi transfigurationi interesset, vnica tantum cœlestis gloriæ guttula degustata, mundum persectus, ad eundem reuerti reculat, & ait: *Num est nos hic esse,* quasi diceret: Mori mallem Domine, quam vel pedem hinc mouere, atque omnia potius relinquere, quam ingenti hac voluptate etiam vel paululum priuari, quam ad mundum denuo reuerti. Non sic Martinus, non sic, sed cum jam in foribus eius quodammodo gloriæ esset, ad mundum redire non recusat, turbulenti maris procellas iterum vult experiri, ac de nouo se naufragio exponere.

Magnus ille Ionas, quem Hebræi extraditione viduæ Sareptanæ filium ab Elia ad vitam reuocatum esse doceat, cum maris tempestatem ac ventorum turbines expertus esset, maluit hinc morte discedere, quam eandem rursum fortunam & infidi maris truculentiam denuo subire, ait eam: *Et nunc Domine, tolle quæ, o animam meam à me, quia melior est mihi mors, quam vita.* Quid ais Iona? quid conuerteris? Alia, mihi credite, longe mens fuit Martino. Cum enim jam veluti in portu esset, iterum desiderat mare conscendere, ventosq; & fluctus vitæ huius exhibilando, diutius in eadem agitari.

Elias, etiam Propheta, cum atroces Iezabelis persecutiones, eiusq; rabiem declinans, in solitudinem se contulisset, veritus ne eandem iterum fortunam subire cogeretur, sublatis ad Deum manibus rogabat, ne se diutius vitæ huius ærumnis confici pateretur, dicens: *Sufficit mihi Domine, tolle animam meam.* Quid metuis Elia? an impiæ mulieris rabies & furor ita te percellunt, vt mortem exoptes, an eiusdem crudelitatis timor vitæ

Psal. 119.

Rom. 1.

Iob. 10.

Math. 29.

Ion. 4.

Reg. 19.

tibi tadum ingerit? Ecce gregarius quamquam miles, quem tanto tempore tamque varijs insidijs, impia illa Iezabel, id est, caro, & crudelis Achab, id est, mundus & crudelis tyrannus, id est, diabolus persecuti sunt, vivere non detrectat, sed mortem sibi differri postulat, & iisdem quin etiam insultare præsumit.

simile.

Generosus & validus miles ille dicens est, qui postquam sæpe hostium cuneos persegit, plurimos ictus excepit, fumum balistarum vidit, innumera vulnera accepit, cum iam receptui canitur, arma resumere, hostem denuo adoriri, & prælium quoquo modo redintegrare præferuore desiderat. Ad eundem modum validus quoque Christi ille miles dici potest, qui postquam tot pericula in mundi huius conflictu pertulit, & tot cruenta certamina solus sustinuit, cum iam classicum audit, esse sibi ex hac vita discedendum, animo resumpto iterum in prælium cupit descendere, certamina experiri, notis caput periculis obiectare. Dicite Auditores num simile quid vos vel audisse vel vidisse meminieritis?

Quamobrem Christiani hunc viri animum mecum obstupescite, ingentem hunc zelum celebrate, & luculentas hæc virtutes dignis mecum encomijs extollite: Videte inquam mirabiles vitæ eius metamorphoses, in primis nouam hanc militis conuersionem, videte deinde piam Monachi conuersionem, denique virtutes Episcopales dispicite. Videte namque eum, vt militem, vt Monachum, vt Episcopum, & iudicabitis, nullum vnquam ei parem in tribus hæc vitæ generibus extitisse. Quare ad omnes eius laudes, honores, & præconia hoc velut summarium quoddam adiungatur, in quo nimirum concionem inchoauimus, & in quo eandem concludemus: *O virum inaffabilem, nec labore victum, nec morte vincendum.*

Virum inquam, cuius virtutes & merita nullus etiam eloquentissimus oratione consequi queat: Sanctum quoque præcipuis sanctorum annumerandum, quem nulli is

Bessai tom. 3. de Sanctis

hac vita labores frangere, nec ipsa mors vnquam potuit percellere. O gloriose Martine, pauperum tutor, militum speculum, Religiosorum pater, Episcoporum sydus, nostri obsecro iam recorde; nostri patrocinium suscipe, nostras apud æternam Iudicem partes age, proque ijs in cælo intercede, qui omnimodis hic in terra vitam tuam imitari conantur. Sancte inquam, mille laudibus dignissime, qui paupertatem tam sancte coluisti, pro ijs ora, qui eandem tuopotissimum exemplo sectantur, qui arma aliquando gestasti. Romanas aquilas secutus es, nobis obsecro succurre, qui eandem fortunam sub regio IESU CHRISTI vexillo experimur, arma nunquam non gestando, qui que ab inimicis vndique cingimur, cum hæc vita mera quædam militia sit, qui tam celebris tantique nominis Episcopus extitisti, pro Episcopis etiam omnibus orare non graueris. Denique tu qui Galliarum decus es, atque ornamentum, pro Gallia vniuersa, pro cuncto fidelium cœtu, pro vniuersi demum terrarum orbis hominibus intercede, vt nimirum precum tuarum auxilio, vitæ & meritorum tuorum imitatione accedente, tandem aliquando ad æternæ felicitatis fruitionem, cuius ipse iam es compos, peruenire valeamus, quod concedere dignentur Pater & Filius, ac Spiritus Sanctus, Amen.

Yyy

IN